

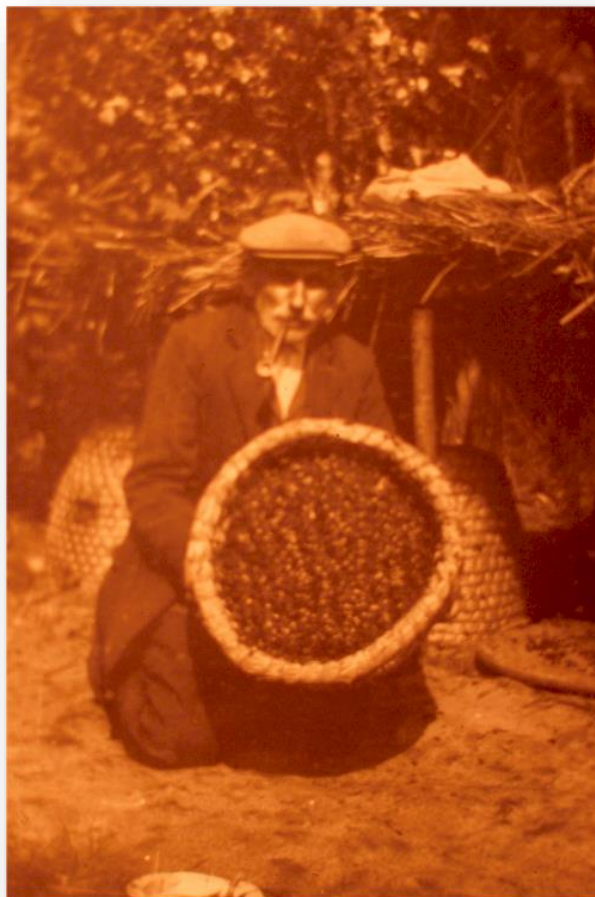
Een onderschatte activiteit: de bijenteelt

Door Paul Lammeretz

Bron: Dagboek Jan Moonen, Napoleons Droom van Joost Welten, Krantenarchief Weert

Naast turfwinning en bosbouw verdient nóg een component van de agrarische economie van de zandgronden onze aandacht. Het belang van de bijenteelt wordt systematisch onderschat, omdat het ontbreken van gegevens onderzoekers parten speelt. Wel wordt er het aantal bijenkorven vaak genoemd, maar over de opbrengst van de bijenkorf en over de prijs van honing en bijenwas raakt men in het ongewisse. Daarom kon men geen concrete resultaten noteren van de imkerij.

Het boekje van voerman Jan Moonen uit Tungelroy biedt in deze uitkomst. Hij bezat ruim zes bunder grond, iets minder dan 6 ha. Hij beschikte over paard en wagen en vier á vijf koeien. Zoals veel boeren was hij tevens imker. De benodigde investering was klein. In 1785 was Jan Moonen begonnen met de bijenteelt. Hij had in dat jaar een korf gekocht met een zwerm bijen en enige honing erin. In de twee opvolgende jaren kocht hij nog eens drie korven met volken bijen. De gemiddelde prijs hiervoor was ongeveer 7,50 gulden. Bij goed weer kon Jan Moonen de korven in maart al buiten zetten. Tot medio juni leverden de bloemen evenwel onvoldoende nectar en moesten de bijen bijgevoerd worden met een mengsel van honing en water. Hiertoe kocht Jan Moonen in de beginjaren 16 $\frac{3}{4}$ pond honing: onder normale omstandigheden leverde elk volk verschillende koninginnen die ieder een nieuw volk creëerden. Jan Moonen kocht daarom al vrij snel drie extra –lege- korven voor in totaal 1,50 gulden. De totale investering in deze beginjaren 1785-1787 bedroeg 38 gulden Weerts en 1 oort. Daarna was Jan nagenoeg zelfvoorzienend.

Ook Muësse Bert (Geelen) had meerdere bijenkorven

In augustus verplaatste Jan de bijenkorven naar de heide, en medio september oogstte hij de honing. Een deel van de honingproductie hield hij uiteraard achter de hand om de bijen te voeden. In 1802 meldde hij in dit verband de aanschaf van een ketel of 'marmite', 'eenen meeremeyt gekogt voor de bien uit te voere: veertien gulden en 4 stuiver'. Daarnaast kocht hij af en toe nieuwe –lege- korven. Tot 1814 ging het in totaal om 73 exemplaren voor een bedrag van 43 gulden en 15 stuiver. Een deel hiervan zal hebben gediend voor de verkoop of ter vervanging van versleten exemplaren. Hoeveel korven Jan Moonen in gebruik had, wisselde van jaar tot jaar. In een goed jaar ontstonden er namelijk veel nieuwe bijenvolken, terwijl in een slecht jaar het aantal afnam. In het eerste decennium van de negentiende eeuw begon hij het seizoen met ongeveer 20 korven. Om de honing te bewaren liet Jan Moonen speciale honingtonnen maken. In 1811 legde de imker vijf gulden en 16 stuiver neer voor zo'n ton.

Met de gegevens uit het boekje van Jan Moonen kunnen we de opbrengsten uit de imkerij voor een zestal opeenvolgende jaren reconstrueren. Deze jaren mogen we als representatief beschouwen, omdat er zowel een heel slecht jaar voor de bijenteelt -1810- als een heel goed jaar -1811- tussen zat. Het slechte jaar vertaalde zich in ontbrekende verkopen in het volgende jaar, het goede jaar in uitstekende verkopen in het volgende jaar. De verkoopprijs van honing varieerde in deze jaren van elf tot achttien stuiver per pond, die van bijenwas van 33 tot 38 stuivers per pond. OF Jan Moonen in deze jaren korven met bijenvolken verkocht aan andere imkers en zo additionele inkomsten verwierf, weten we niet. Uit het feit dat hij negentien gulden en tien stuivers noteerde als inkomsten uit de verkoop van twee volkeren in 1817, mogen we opmaken dat hij zich hiermee bezighield. Verder dienen we te beseffen dat we alleen de commerciële component van de imkerij zichtbaar kunnen maken. In welke mate Jan Moonen honing gebruikte in de eigen huishouding, weten we niet.

Tabel 1 Opbrengst bijenteelt van boer Jan Moonen uit Tungelroy. Prijzen in gulden – stuiver – oort Weerter geld

Jaar	Verkoop honing	Verkoop bijenwas	Verkoop honing en bijenwas
1809	127 – 1 – 0	0 – 0 – 0	127 – 1 – 0 ?
1810	127 – 18 – 0	171 – 0 – 0	298 – 18 – 0
1811	0 – 0 – 0	8 – 6 – 2	8 – 6 – 2
1812	333 – 0 – 0	0 – 0 – 0	333 – 0 – 0
1813	198 – 0 – 0	0 – 0 – 0	198 – 0 – 0
1814	0 – 0 – 0 ?	150 – 15 – 0 ?	150 – 15 – 0
Gemiddeld per jaar	131 – 0 – 0	55 – 0 – 0	186 – 0 – 0

Deze verrassend hoge bedragen maken duidelijk dat de bijenteelt een voorname rol speelde binnen de agrarische economie op de zandgronden. De gemiddelde jaarlijkse opbrengst van 186 gulden Weerts vertegenwoordigde een tegenwaarde van bijvoorbeeld twee koeien. Het bedrag krijgt nog meer reliëf wanneer we het vergelijken met de 26,59 franc, ongeveer 26 gulden Weerts, die Jan Moonen jaarlijks moest opbrengen als grondbelasting, de belangrijkste vorm van belastingen in de Franse tijd. Bovenal maken de cijfers duidelijk dat deze economie commerciëler was dan vaak wordt gedacht. Jan Moonen noemde twee afnemers bij naam. De ene woonde in Bocholt, de andere in Opoeteren, dorpen die weliswaar in de omgeving lagen, maar niet naast de deur. Vooral de levering van 459 pond honing aan Joannes Daeme uit Bocholt in september 1812 wijst erop dat er een commercieel circuit was van handelaren die de honing weer doorverkochten.

Vanuit een groter perspectief gezien waren deze activiteiten bescheiden. Toch is het evident dat activiteiten als imkerij, turfwinning en zelfs bosbouw het kader van de zelfvoorziening te boven gingen.

Opvallend pragmatisch

Echter rijkdom ontbrak in Weert en directe omgeving, en velen waren er arm. Toch stak de regio qua welstand positief af tegen tegenover veel plattelandsgebieden in Frankrijk. De verbindingen met de economische centra waren inderdaad beroerd. Toch leefde men er bij de tijd en was er een geregeld verkeer met de grote steden, die in feite betrekkelijk nabij lagen. Een lichtend baken van beschaving mogen we het stadje inderdaad niet noemen. Toch was de bevolking er opvallend pragmatisch in het zoeken naar bestaansmogelijkheden. De bevolking in de regio Weert leefde niet in een benepen kleine wereld waarin ze vasthield aan oeroude patronen, maar ze was gewend om zich te voegen naar de eisen die een grotere wereld oplegde. Net zoals een economische *force majeure* de jonge

mannen als trekarbeiders op pad deed gaan naar Holland en Vlaanderen (schaapherders), zo dwong een bestuurlijke *force majeure* deze jongemannen om de vaandels van Napoleon te volgen.

Bijenteelt in Tungelroy

Na voerman Jan Moonen is het bekend dat de bijenteelt verdrongen werd door de uitbreiding van de landbouw waardoor vele bossen verdwenen. Een andere oorzaak was dat de prijzen voor honing en was meer dan 200% terugliep. In 1891 betaalde men in Weert voor een pond honing 1,80 gulden en voor een pond was 3,20 gulden. Maar aan het einde van de negentiende en begin twintigste eeuw probeerde men het vak van imker wel weer populair te maken onder de bevolking. Met provinciale subsidies aan de Vereniging tot bevordering van bijenteelt probeerde men de mensen weer enthousiast te maken voor het vak imker.

Begin jaren dertig van de vorige eeuw ontstonden er overal nieuwe fruitboomgaarden. Dhr. Henkens was in die tijd bijenteeltonderwijzer en gaf op verschillende locaties les, mede ook op verzoek van de Jonge Boeren. Soms vond deze les plaats bij imker Bert Geelen in Tungelroy, die meerdere bijenvolken bezat (Muësse Bert). Ook Pleunen André en later Pleune Graad had korven staan. En niet te vergeten bij Tjeu Lenders stonden ook korven. Ook tegenwoordig hebben we in Tungelroy nog steeds een imker: Tjeu Kiggen, die zijn bijen houdt aan de Kievitspeelweg.

TUNGELROY.

Bijenteelt.

De Heer Henkens, bijenteeltonderwijzer te Hunsel, hield Zondag te Tungelroy een zomerles aan den bekenden bijenstand van den Heer H. Geelen.

Nadat de lesgever eerst duidelijk had gemaakt, waarop de imker letten moest om op de hei flinke volken te krijgen, behandelde hij het reizen naar de hei.

Door een deel der imkers zal dit jaar een proef genomen worden, hun bijen op de Belgische heide te plaatsen.

De heer Henkens gaf Muëse Bert op zondag 23 juli 1939 een zomerles.

Muëse Bert bezat op dat moment een behoorlijke bijenstand, zoals op te maken uit het artikel

TUNGELROY.

Imkersnieuws.

Morgen, Zondag 29 Juni te 5 uur zal op den bijenstand van den Heer H. Geelen een zomerles bijeneelt gegeven worden door den Heer J. Henkens, bijenteeltonderwijzer te Hushoven met als onderwerp: Eenige kunstzwermen en het voorkomen van zwermzwermen, ten einde met goede volken het reizen naar de hei te kunnen uitvoeren. Zoals altijd, is ieder bijenliefhebber en ieder belangstellende daar van harte welkom

Ook op 29 juni 1941 werd er wederom les gegeven bij Muëse Bert.

Hij moet, voor wat betreft zijn bijenvolk, wel een behoorlijke imkerij gehad hebben.

Rechts achter Muësse Bert (Bert Geelen), imker. Links van hem Linj Handrie (Neijnens) en de jongen voorop is Theo Kessels